
Az áldozatvédelem új irányai Ausztriában. Az új osztrák erőszak-ellenes törvénycsomag tanulságai

Csemáné Várad Erika* · De Negri Laura**

---

1. Bevezető

Ausztriában 2020 elején lépett hatályba az erőszak elleni védelemről szóló törvény (*Gewaltschutzgesetz*)¹, amely számos jogterületen a már meglévő és hatályos jogszabályok kiegészítését és módosítását hozta magával. A törvénnyel elérni kívánt célok között elsősorban az erőszakos bűncselekmények megelőzése, a sértettek hatékonyabb védelme és az erőszakot elkövetők szigorúbb felelősségre vonása szerepelt. E célok megvalósítása érdekében több jogterületet és ágazati szabályozási kérdést érintő jogszabály módosítására került sor, melynek eredményeként az erőszak-ellenes áldozatvédelmi csomag összesen 25 törvényt érint. A rendelkezések szigorítják az erőszakos bűncselekményekért kiszabható büntetéseket, a duplájára növelik a nemi erőszak elkövetéséért kiszabható minimális büntetési tételt, biztosítják, hogy a veszélyeztetett személy gyorsabban léphessen kapcsolatba az illetékes hatóságokkal. Ezen kívül az osztrák

---

* Vezető kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet. Egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete.

** Kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet.

¹ Bundesgesetz, mit dem das Sicherheitspolizeigesetz, das Namensänderungsgesetz, das Allgemeine Bürgerliche Gesetzbuch, das Strafgesetzbuch, das Jugendgerichtsgesetz 1988, die Strafprozeßordnung 1975, das Strafregistergesetz 1968, das Tilgungsgesetz 1972, die Exekutionsordnung, das Bundesgesetz, mit dem das Sicherheitspolizeigesetz geändert wird und Verstöße gegen bestimmte einstweilige Verfügungen zum Schutz vor Gewalt und zum Schutz vor Eingriffen in die Privatsphäre zu Verwaltungsübertretungen erklärt werden, das Ärztegesetz 1998, das Gesundheits- und Krankenpflegegesetz, das Hebammengesetz, das Kardiotechnikergesetz, das MTD-Gesetz, das Medizinische Assistenzberufe-Gesetz, das Medizinischer Masseur- und Heilmasseurgesetz, das Sanitättergesetz, das Zahnärztegesetz, das Musiktherapiegesetz, das Psychologengesetz 2013, das Psychotherapiegesetz, das Allgemeine Sozialversicherungsgesetz, das Verbrechenopfergesetz und das Bundesgesetz mit dem das Bundesgesetz über die Grundsätze für Hilfen für Familien und Erziehungshilfen für Kinder und Jugendliche geändert werden (*Gewaltschutzgesetz* 2019) (megtekintés: 2020.04.12.) Online: https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXVI/A/A_00970/fname_761093.pdf

büntetőködexeiben kibővült a súlyosító körülménynek számító esetek köre is. A törvény meghozatalával megteremtették annak lehetőségét, hogy a súlyos erőszak áldozatai új életet kezdhessenek, továbbá kiemelten kezelik a gyermekek és a specifikus védelmi szükségletekkel rendelkező áldozatok ellen elkövetett erőszakos magatartásokat. Az egészségügyi szakmában dolgozóknak a törvénymódosításokkal bejelentési kötelezettségük keletkezik az áldozatvédelmi hatóságok felé minden olyan esetben, ha pácienseiken bántalmazás nyomait észlelik és azok feltehetően erőszak elkövetéséből származnak. Azon túl, hogy az erőszakkal összefüggő bűncselekményeket a jövőben szigorúbban szankcionálják, hangsúlyt fektetnek arra is, hogy lehetőleg minél több, áldozattá vált személy kaphasson megfelelő segítséget.

Mivel a törvénnyel fogantatott módosítások több különböző jogterületet és ágazati szabályt érintő komponensből tevődnek össze és a kodifikációs munka célja az erőszak megelőzése és az áldozatok védelme, az osztrák jogirodalom indokoltan beszél egy erőszak-ellenes áldozatvédelmi csomagról („Gewaltschutzpaket”). Bár a törvénycsomag elemei összesen hét különböző minisztérium tevékenységi területét érintik, a változtatások kidolgozása 2018 tavaszán megalakult Büntetőjogi Munkacsoport munkájának eredményein alapul. Számos javaslat született az áldozatok védelme, illetve az elkövetők szankcionálása témakörében, tudományos és gyakorlati szakemberek, szakmai és civil szervezetek bevonásával. A hangsúly az erőszakos cselekedetek megelőzése, valamint az áldozatok és veszélyeztetett személyek védelmének javítását célzó intézkedések kialakítása köré összpontosult.

A tanulmány célja, hogy bemutassa az áldozatvédelem és az áldozatsegítés hazai kodifikációja során is például szolgáló Ausztria új erőszak-ellenes törvénycsomagját. E komplex tevékenység értékeléséhez szükséges annak tág kontextusban történő bemutatása; a reform irányát és fókuszpontjait befolyásoló folyamatoktól a kritikai észrevételeken át annak szakmai fogadtatásáig, de röviden sor kerül a releváns hazai szabályozás tükrében javaslatok megfogalmazására és azon megoldások kiemelésére, amelyek egy esetleges jövőbeni törvénymódosítás esetén itthon is példálhatóak.

2. Agresszió a társadalomban, erőszak a családban – a törvénycsomag és ami mögötte van

Az osztrák erőszak-ellenes törvénycsomag immár a harmadik a sorban. Először 1996-ban fogadták el az osztrák *családon belüli erőszak elleni védelemről szóló törvényt*². Az 1997. május elsején hatályba lépett rendelkezések elsődleges célja a családon belüli erőszak tényleges és potenciális áldozatainak védelme, az intim partneri viszonyban vagy családi kapcsolatokban bekövetkezett fizikai, szexuális és

² BGBl. I Nr. 759/1996 Bundesgesetz über Änderungen des allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuchs, der Exekutionsordnung und des Sicherheitspolizeigesetzes (Bundesgesetz zum Schutz vor Gewalt in der Familie – GeSchG)

pszichológiai sérülésekkel szembeni fellépés. A rendelkezések alapján ezt a feladatot azon új jogintézmények életre hívásával a rendőrséghez telepítették, amelyek lehetővé tették, hogy a hatósági beavatkozás még adekvátabban szolgálhassa az erőszak áldozatainak közvetlen és azonnali védelmét. Így – a távoltartás elrendelése keretében – az ingatlan elhagyására illetve a visszatérés tilalmának betartására is kényszeríthető volt az a személy, akinek ott-tartózkodása a háztartás többi tagjának fizikai és/vagy pszichológiai biztonságát veszélyeztette.³

A 2009. június elsejével életbe lépett *2. erőszak-ellenes törvény*⁴ - fenntartva a már jól működő 'új' jogintézményeket - tovább erősítette az áldozatok védelmét mind a 'háztartási' erőszak, mind az erőszak egyéb formája esetén. Míg az első törvényt európai szinten is modellértékűnek tartották, addig a 2. törvény – a nők és lányokkal szembeni erőszak megszüntetése érdekében kimunkált innovatív megoldásaiért⁵ - elnyerte a World Future Council díját, melyet Jakob von Uexküll, a szervezet alapító elnöke kezdeményezett.

A *3. törvény* elsődleges célja a zéró-tolerancia biztosítása, elsősorban a nőkkel és a gyermekekkel szembeni – tipikusan családon belüli – erőszak esetén. Ennek érdekében jobb és hatékonyabb kapcsolatot kívánt létrehozni az egyes szervezetek között (hálózatépítés), eredményesebb fellépést az erőszakos illetve a privát szférát sértő magatartásokkal szemben (beleértve az online világot és a pszichológiai erőszak területét is). A magánélet fokozott védelemre vonatkozó rendelkezések kifejlesztése, az áldozatvédelem eszköztrendszerének bővítése, az erőszakos illetve szexuális bűncselekmények körének bővítése és szigorúbb szankcionálása (különösen kiskorú vagy védtelen személy áldozatok esetén, akár határozatlan tartammal) szintén a szándékok közt szerepelt – elsősorban a biztonsági rendőrségről szóló törvény (SPG⁶) változásainak segítségével.

Noha e célokat minden releváns szereplő és a társadalom is támogatta, a jogszabály egyes elemeinek megítélése azonban korántsem (volt) ilyen egyöntetű – ahogy azt az olyan újságcímek és megfogalmazások is alátámasztják, mint „A

³ Pelikan, Christa - Birgitt Haller - Petra Smutny: The Austrian Protection against Domestic Violence Act. 1996. In: Council of Europe: *Crime Policy in Europe*. Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2006. pp. 37-46

⁴ BGBl. I Nr. 40/2009 Bundesgesetz, mit dem die Exekutionsordnung, die Zivilprozessordnung, das Außerstreitgesetz, das Gerichtliche Einbringungsgesetz 1962, das Strafgesetzbuch, die Strafprozessordnung 1975, das Strafvollzugsgesetz, das Tilgungsgesetz 1972, das Staatsanwaltschaftsgesetz, das Verbrechenopfergesetz, das Strafregistergesetz, das Sicherheitspolizeigesetz und das Allgemeine Bürgerliche Gesetzbuch geändert werden (Zweites Gewaltschutzgesetz - 2. GeSchG) (megtekintés: 2020.04.25.)
Online: <https://www.uibk.ac.at/strafrecht/lehre/geschg2.pdf>

⁵ „*innovativer Lösungsansätze für die Beendigung der Gewalt gegen Frauen und Mädchen*“ Future Policy Award 2014: Beendigung der Gewalt gegen Frauen & Mädchen. (megtekintés: 2020.04.25.) Online: <https://www.worldfuturecouncil.org/de/future-policy-award/>

⁶ BGBl. Nr. 566/1991 Bundesgesetz über die Organisation der Sicherheitsverwaltung und die Ausübung der Sicherheitspolizei (Sicherheitspolizeigesetz – SPG) (megtekintés: 2020.04.25.) Online: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10005792>

nők ingyenes védelme" ("Schutz von Frauen zum Nulltarif"?), „A jóléti igazságszolgáltatás vége" ("Ende der Wohlfühljustiz")⁸, „Értelmetlen büntetések" („Strafen ohne Sinn")⁹, „Kocsmapolitika a tiszta kultúrában" („Stammtischpolitik in Reinkultur")¹⁰, „Nincs kegyelem" („Wir kennen keine Gnade.") illetve „az elkövető szabadsága versus az áldozat védelme" („Freiheit des Täters vs. Schutz des Opfers" - leegyszerűsítve a jelenség (kriminá)pszichológiai vetületeit, dinamikáját, leszűkítve a lehetséges kezelési megoldások körét).

A jogszabály-előkészítés illetve a parlamenti vita időszakában sokféle véleménnyel lehetett találkozni, amelyek igen különböző aspektusok mentén, szakmai – és nem ritkán politikai – szempontoktól átitatva fogalmazták meg kérdéseiket, kétségeiket az egyes tervezett rendelkezésekkel összefüggésben. A *negatív megszólalások*ban gyakran előforduló, visszatérő elem a rendőrség fokozott szerepe, illetve a szigorodó büntetőpolitika *kritizálása* volt.

Előbbi kapcsán már Polizeigesetz-ként¹¹, azaz rendőrségi törvényként emlegették a javaslatot, mondván, innentől az áldozatvédelem rendőrségi döntés kérdése. E hatósághoz tartozik például az esetkonferenciák levezetése csakúgy, mint a prevenció munkája vagy a bizonyítékok összegyűjtése. Mindez azt feltételezné a kritikák szerint, hogy a kapitányságokon csupa speciálisan képzett szakember van – de akkor miért nincs ez így az igazságszolgáltatásban?

Noha a szakma – ezt nem győzték a hozzászólók hangsúlyozni – egyetértett az áldozatok védelmének szükségességével és üdvözölte az erre irányuló kezdeményezéseket, gyakorlatilag egységesen utasította (és utasítja) el a büntetések szigorításának szándékát, és ezt a tervezett formában még a szexuális illetve a kiskorúak sérelmére történő elkövetés esetén sem tartotta indokoltnak¹². Bár a büntetőjog „harcú különítményként" való bevetése ("Task Force Strafrecht")¹³ különös aggodalommal töltött el egyes politikai döntéshozókat, Kurz szövetségi kancellár elégedett volt a javaslatcsomaggal, hiszen álláspontja szerint az erőszakot és a szexuális visszaélést még szigorúbban kell büntetni. Arra is utalt, hogy jelen kezdeményezéssel az osztrák társadalomban az utóbbi időszakban lezajlott változásokra is reagálni kívántak. A nőekkel szembeni erőszak nem új

⁷ Leistner, Alexandra: "Schutz von Frauen zum Nulltarif"? Österreichs neues Gewaltschutzgesetz unter der Lupe. euronews (megtekintés: 2020.04.25.) Online: <https://de.euronews.com/2019/12/03/schutz-von-frauen-zum-nulltarif-osterreichs-neues-gewaltschutzgesetz-unter-der-lupe>

⁸ "Ende der Wohlfühljustiz": Gewaltschutzpaket wird begutachtet. 13.05.2019. Die Presse. Innenpolitik. (megtekintés: 2020.04.25.) Online: <https://www.diepresse.com/5627147/ende-der-wohlfuehljustiz-gewaltschutzpaket-wird-begutachtet>

⁹ Innerhofer, Judith E.: ÖVP und FPÖ: Strafen ohne Sinn. 21. September 2019. Zeit Online (megtekintés: 2020.04.25.) Online: <https://www.zeit.de/2019/39/oevp-fpoe-gewaltschutzpaket-ratifizierung-wahlkampf>

¹⁰ Innerhofer: i. m.

¹¹ Lásd erre például: Gewaltschutzpaket: "Polizeigesetz" oder "Meilenstein"? 16.11.2019. Wiener Zeitung. (megtekintés: 2020.04.25.) Online: <https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/politik/oesterreich/2038288-Gewaltschutzpaket-Polizeigesetz-oder-Meilenstein.html>

¹² Leistner: i. m.

¹³ "Ende der Wohlfühljustiz": i.m.

jelenség, azonban ezzel illetve a bevándorlással összefüggésben egyértelműen rögzíthető, hogy a más kultúrkörből érkező férfiak nőképe jelentősen megváltozott. E tendenciák pedig nem hagyhatók figyelmen kívül, s erre a kormányprogram külön súlyt is helyez¹⁴. A vitában – különösen más pártok képviselői oldaláról – azonban visszatérő kritika maradt, hogy a kormány közömbös az áldozatvédelmi szakemberek és az ügyvédek szigorítás-ellenes szakmai észrevételeivel, kifogásaival szemben. Sőt, egyesek – így például Robert Kert büntetőjogász professzor (Wirtschaftsuniversität Wien) – az erőszakos és szexuális bűncselekmények büntetési tételeinek néha drasztikus megemelési szándékát "tisza populizmusnak" minősítették. A professzor kifejtette, hogy a bűnelkövetést megelőzően ezen elkövetői kör tipikusan nem mérlegel, így önmagában a büntetés hossza nem jelenik meg visszatartó erőként. A fiatal felnőttek esetén pedig a hosszabb tartamú szabadságelvonás a kor pszichés sajátosságaira figyelemmel jelentősen megnehezíti a későbbi társadalmi reintegrációt.¹⁵

A fiatal felnőttekre irányadó egyes rendelkezések kapcsán például Clemens Jabloner, az osztrák szövetségi kancellár akkori helyettese egyenesen „civilizációs visszalépésről” („zivilisatorischen Rückschritt”)¹⁶ beszélt. Az új jogszabály a 18-21 év közötti korosztály esetén lehetővé kívánva tenni az általános – azaz felnőttekre irányadó – szabályok alkalmazását. Ezzel – álláspontja szerint – visszaviszi Ausztriát az 1851. évbe. Az Osztrák-Magyar Monarchia idején I. Ferenc József császár által 1852. május 27-én kihirdetett büntető törvénykönyv¹⁷ – mely az ország 1938 és 1945 közötti Német Birodalom általi annektálása idején is hatályban volt – adja a jelenlegi kódex alapját. Bár az évtizedek során rengeteget változott (így a francia minta alapján átvett trichotóm rendszer sem él abban a formában), de a kezdetektől több rendelkezést rögzített a kiskorúak vonatkozásában.¹⁸ Az 1988-as reform eredményeként pedig a ma is érvényben lévő, a fiatakorúakra irányadó speciális szabályozás („Jugendgerichtsgesetz”)¹⁹ széles körben veszi figyelembe a korosztály jellemzőit (pl.: a fiatal felnőttek ügyeiben is a fiatakorúak

¹⁴ „Gewalt gegen Frauen ist kein neues Phänomen, aber auf Grund der Veränderung der Gesellschaft und der Zuwanderung, hat sich vor allem das Bild der Männer aus anderen Kulturkreisen massiv verändert. Die Bundesregierung hat diese Entwicklungen schon von Beginn an erkannt und deswegen im Regierungsprogramm zu diesem Thema bereits einen Schwerpunkt gesetzt. In: "Ende der Wohlfühljustiz": i. m.

¹⁵ Innerhofer: i. m.

¹⁶ „Zivilisatorischer Rückschritt". *Gewaltschutzpaket trotz scharfer Kritik durch*. 2019.09.25. orf.at (megtekintés: 2020.04.25.) Online: <https://orf.at/stories/3138545/>

¹⁷ Lásd részletesebben például: Mueller, G. O. W.: *Austrian Penal Act*. Fred B Rothman & Co, Littleton, CO 80123, USA.

¹⁸ Bruckmüller, Karin-Stefan Schumann: Of Justice and Juveniles in Austria. Achievements and Challenges. In: Winterdyk, John A. (ed.): *Juvenile Justice: International Perspectives, Models and Trends*. Taylor & Francis Group LLC, Boca Raton, 2015. p. 30.

¹⁹ BGBl. Nr. 599/1988 Bundesgesetz vom 20. Oktober 1988 über die Rechtspflege bei Straftaten Jugendlicher und junger Erwachsener (Jugendgerichtsgesetz 1988 – JGG) (Megtekintés: 2020.05.25.) Online:

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=1000282>

bírósága jár el) és a kriminológiai, kriminálpszichológiai kutatások eredményeit (pl.: közösségi büntetések prioritása). Így tág lehetőséget biztosít a diverzióra. Szellemiségét a gyakorlati szakemberek is osztják; ennek köszönhetően a fiatalokú elkövetők kb. 90%-a, a fiatal felnőttek 75%-a kerül a fiatalokúak bírósága elől elterelésre.²⁰

A kancellár-helyettes igen éles megfogalmazása mögött annak rögzítése áll, hogy ezzel a módosítással gyakorlatilag felülírásra kerülnek mindazok a vívmányok, melyek a társadalmi, szociális változásokhoz, és az ezek generálta pszichés folyamatokhoz kapcsolódnak: nevezetesen, hogy ma egy 18-21 éves fiatal minden tekintetben közelebb áll fiatalokú személyhez, semmint egy 30-as éveiben járó felnőtt. (Hazánkban a kéttannyelvű gimnáziumi osztályokban nem ritkán 20 évesen fejezik be a középiskolát – figyelemmel a nyáron születettekre vonatkozó, „évkésést” jelentő iskolakezdésre.)

A javaslatot előterjesztő szövetségi kormány azonban emlékeztetett arra, hogy az eddigi – nemzetközi szakmai szinten is elismert és előremutató – erőszak-ellenes csomagok jó működése és a kiemelt társadalmi-szakmai figyelem ellenére sem csökkent – sőt, 2019-re *nőtt* – az erőszakos, illetve a nők sérelmére megvalósított²¹ bűncselekmények száma. Érdemes kiemelni, hogy míg 2014-ben 19, addig 2018-ban 41 nőt öltek meg Ausztriában; az elkövető pedig többségében kapcsolatban vagy családi kötődésben állt a sértettel (pl.: partner vagy volt partner.)²²

Ausztriában 2010-2017 között átlagban a nők csaknem 15%-a számolt be partnere általi fizikai és/vagy szexuális erőszakról életük során legalább egyszer és az utóbbi 12 hónapban.²³ Az élet és testi épség, szabadság, szexuális integritás és önrendelkezés elleni támadások száma 2018-hoz képest 5,3%-kal nőtt az országban, s a cselekmények 59,6%-ában kapcsolat volt az elkövető és az áldozat között.²⁴ Az emberölések száma 2014 óta folyamatosan emelkedik (2014: 36, 2019: 65). Az érintettek az esetek döntő többségében ismerték egymást (pl.: 2019: 78,5%), s csaknem 60%-uk volt nő. A helyzet Európában is hasonló. Unió

²⁰ Dünkel, Frieder: Juvenile Justice and Crime Policy in Europe. In: Zimring, Franklin E. - Maximo Langer - David S. Tanenhaus (eds.): *Juvenile Justice in Global Perspective*. New York University Press, New York, London, 2015. p. 32.

²¹ Míg Ausztriában 2010-ben és 2017-ben az emberölések csaknem azonos %-ában ismerték egymást a sértett és az áldozat, 8 év alatt jelentősen megnőtt ezen belül a klasszikus családon belüli erőszak-esetek aránya. In: Hausbichler, Beate-Noura Maan-Lara Hagen: *Gewalt gegen Frauen: Steigende Zahlen, wenige Daten*. 25. November 2018. DerStandard (megtekintés: 2020.04.25.) Online: <https://www.derstandard.at/story/2000092112829/gewalt-gegen-frauen-steigende-zahlen-wenig-daten>

²² Autonome Österreichische Frauenhauser: Zahlen und Daten. Gewalt an Frauen in Österreich. In: *Autonome Stand April 2020 Gefördert vom Bundeskanzleramt*. (2020.04.25.) Online: <https://www.aoef.at/index.php/zahlen-und-daten>

²³ OECD: *Gender, Institutions and Development Database*. 2019 (Megtekintés: 2020.04.25.) Online: <https://oe.cd/ds/GIDDB2019>.

²⁴ Bundesministerium für Inneres, Bundeskriminalamt: *Polizeiliche Kriminalstatistik 2019*. Die Entwicklung der Kriminalität in Österreich. Digitaldruckerei des BMI, Wien, 2020. S. 30-32

szinten 2019-ben minden harmadik, 15 évesnél idősebb nő élt meg fizikai és/vagy szexuális erőszakot, több mint minden 5. egy partnere által. Ugyanakkor kevesebb mint 15%-uk fordult a rendőrséghez! Az európai nők több mint fele tapasztalt már meg legalább egy szexuális zaklatást. A félelem és a rossz biztonságérzet hatására több mint minden második nő a testi vagy szexuális támadástól való félelem miatt került el helyeket vagy szituációkat.²⁵ Más felmérések szerint a nők 55%-ának kell szembenéznie valamilyen fajta szexuális zaklatással (11% online), húsból egy nőt pedig megerősöknek.²⁶ A női áldozatok körülbelül fele sérüléseket szenved el, néhányan – a bántalmazás formájától függően – akár többszörösen is. Például a partner általi szexuális erőszak áldozatainak 17%-a két-három különböző típusú fizikai sérülést szerzett az elkövetés következményeként.²⁷

Az OECD országokban egy 2019-es vizsgálat szerint a nők 22%-a számolt be az élettársa által elkövetett fizikai vagy szexuális erőszakról, a megkérdezést megelőző évben pedig több mint 4%-uk szenvedett el partnererőszakot. A fizikai vagy szexuális erőszakot átélő nők többsége nem idegen támadó áldozatává válik.²⁸ Az adatok jelentős eltérést mutatnak az egyes országok viszonylatában. Míg Dániában és Írországbán a nők 1%-át, addig például Németországban 20%-át verte a férje.

Noha a családon belüli erőszak elleni fellépés mind nemzetközi, mind osztrák nemzeti szinten hosszabb múltra tekint vissza, a cselekmények száma nem, vagy nem az elvárt mértékben csökken²⁹. Ugyanakkor fontos arra utalni, hogy a számadatok mögött egyéb folyamatok is állhatnak. Egyrészt, a társadalom figyelme erőteljesebben irányul erre a problémára, és az állampolgárok, közösségek attitűdváltása csökkenő toleranciát, növekvő beavatkozási, feljelentési hajlandóság generál. Másrészt, a szabályozás bővül, gazdagodik, így egyre több olyan magatartás (pl.: pszichés abúzus) kerül dekriminalizálásra, amelyek korábban nem voltak szankcionáltak. (Jó példa erre az Isztambuli Egyezmény³⁰ elfogadásával kapcsolatos szakmai, szakpolitikai vita.³¹)

²⁵ *Gewalt gegen Frauen in Europa*. 25.11.2019. Bundesverband Deutscher Stiftung. (Megtekintés: 2020.04.25.) Online: <https://www.stiftungen.org/aktuelles/blog-beitragewalt-gegen-frauen-in-europa.html>

²⁶ Isztambuli Egyezmény: minden tagállamnak késlekedés nélkül ratifikálnia kell, mondja a Parlament. Sajtóközlemény. 2019.11.28. Európai Parlament. Hírek. (Megtekintés: 2020.04.25.) Online: <https://www.europarl.europa.eu/news/hu/press-room/20191121IPR67113/isztambuli-egyezmény-ratifikalja-surgosen-minden-tagallam-mondja-a-parlament>

²⁷ Shreeves, Rosamund-Martina Prpic: *Violence against women in the EU. State of play*. EPRS | European Parliamentary Research Service. September 2019. (Megtekintés: 2020.04.25.) Online: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/630296/EPRS_BRI\(2018\)630296_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/630296/EPRS_BRI(2018)630296_EN.pdf)

²⁸ 8. Social cohesion indicators. Violence against women. OECD: *Society at a Glance 2019*: OECD social indicators. OECD Publishing, Paris, 2019. p.126

²⁹ Lásd a statisztikai adatokhoz: Bundesministerium Inneres. Bundeskriminalamt: *Grafiken & Statistiken*. Polizeiliche Kriminalstatistik (PKS). (megtekintés: 2020.04.25.) Online: <https://www.bundeskriminalamt.at/501/start.aspx>

³⁰ Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. 12 April 2011., COE

³¹ Az Isztambuli Egyezményben foglalt célokkal a tagállamok egyetértének. Ezt jelzi, hogy 2016-ig azt

Egy mégoly előremutató, jó szabályozás mellett is komoly gondot jelent az alacsony feljelentési hajlandóság, illetve eljárás-eredményesség. Az áldozattá vált nők többsége nem számol be tapasztalatairól a hatóságoknak; például a partnerbántalmazás súlyos eseteinek is mindössze 14%-ában történik meg a feljelentés megtétele.³² Hasonlóan alacsony feljelentési arányt rögzítettek a szexuális erőszak-cselekményeket vizsgáló kutatások. Ezt tovább fokozza, hogy – részben a sértett visszalépése miatt – a megindult eljárások kevesebb mint 14%-ában marasztalják el a tettest szexuális erőszakért!³³

A sértetti aktivitás elmaradásának oka „lehet például a bizalomvesztés annak következtében, hogy a sértett saját maga vagy közvetlen környezete által rossz tapasztalatokat szerzett a hatóság eljárását illetően; a hatósággal vagy az elkövetővel szemben érzett félelem; fizikai (erőszak) és lelki (szégyen, zsarolás) akadályok; az, ha az elkövető rokon vagy ismerős; vagy a cselekménnyel okozott sérelem csekély. A „másik oldalról” akadályt jelenthet a hatóság ún. „szelekciós” magatartása, vagyis a feljelentés felvételének elhárítása is.”³⁴

A törvénycsomag választ keresett ezekre a gyakorlati problémákra is, a szakemberképzéstől a bizonyítási eljárás támogatásáig. Kiemelten fontos cél az érdemi és gyors beavatkozás, s ezzel az ismétlődő áldozattá válás elkerülése; „a viktimizáció predetermináló tényező a további viktimizáció szempontjából, s az előző áldozattá válás előrevetíti a későbbi bűncselekmény veszélyét. Az ismételt viktimizáció jellemzője, hogy az első bűncselekményt rendszerint gyorsan követi a második. Az ismétlődésre tehát rövid időn belül számítani lehet.”³⁵

Ugyanakkor még egy eredményes büntetőeljárás mellett is merülhetnek fel egyéb rizikótényezők – különösen specifikus védelmi szükségletekkel rendelkező

---

minden EU tagállam aláírta. Ezzel vállalták, hogy nem hozhatnak olyan jogszabályt, amely az egyezmény szellemiségével ellentétes. A ratifikálással azonban 7 (tag)állam elmaradt (köztük Magyarország, Bulgária, Csehország, Litvánia, Lettország, Szlovákia és az Egyesült Királyság), illetve az kimondottan lassan megy a többi tagországban (sokszor 4-6 éves átmenettel; de még a fejlett áldozatvédelemmel rendelkező Németország is: bár 2011 május 11.-én aláírta az egyezményt, csak 2017. október 12.-én ratifikálta, és 2018. február elsején léptette hatályba). (In: Chart of signatures and ratifications of Treaty 210. Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. Status as of 09/05/2020 (Megtekintés: 2020.05.09.) Online: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures>)

A ratifikáció eredményeként az egyezményben rögzítettek kifejezett jogszabályi átültetésére, harmonizációjára kell sor kerüljön – melyet egyebekben egy nemzetközi testület rendszeresen ellenőrizni hivatott –, s ez a tagállamok többségében nehézséget okoz. Az Isztambuli Egyezmény aláírását szorgalmazók kritikaként fogalmazták meg a nyugat-európai tagállamokkal szemben – így 2015/16 németországi történései kapcsán –, hogy az áldozatvédelem égisze alatt migrációkritikus és rasszista megközelítésmód öltött testet, amikor például a fehér európai nők migránsoktól való védelmére („Schutz weißer Europäerinnen vor Migranten”) koncentráltak, illetve egyetlen megoldásként a kitoloncolást határozták meg. (In: Gewalt gegen Frauen in Europa: i.m.)

³² Shreeves: i. m.

³³ Innerhofer: i. m.

³⁴ Gilányi Eszter: A nők elleni erőszak és magyar büntetőjogi szabályozása a nemzetközi elvárások tükrében. PhD-értekezés. ME, Miskolc, 2017. 89.o.

³⁵ Görgényi Ilona-Csemáné Váradi Erika: Az áldozat fogalma és a viktimizáció formái, különös tekintettel a másodlagos viktimizációra. BM-IM-ME. Miskolci Egyetem, Miskolc, 2020. 9.o.

áldozatok vonatkozásában. E kategóriába tartoznak többek között a hozzátartozók által elkövetett ismételt erőszaknak kitett személyek, a nemi alapú erőszak elszenvetői csakúgy, mint a gyermekek, fiatalok vagy idősek. „A másodlagos viktimizáció érzésével akkor szembesülhet az áldozat, ha indokolatlan, érzéketlen, vagy aránytalan kezelésnek, hozzáállásnak, viselkedésnek, reakcióknak és/vagy gyakorlatnak alanyává válik, akár a büntető-igazságszolgáltatás, akár más szociális, gyermekvédelmi intézmények részéről. Ez – hatását tekintve – azonos irányú az eredeti traumával.”³⁶

Az erőszakos bűnözés és a családon belüli erőszak következményei komplexitása miatt már önmagában is igen súlyos probléma³⁷, amelynek mértékét tovább fokozhatja a környezet nem támogató érték- és normarendje. Az Eurostat 2016-os felmérése szerint a megkérdezettek 22%-a gondolta úgy, hogy a nők gyakran túloznak a szexuális visszaéléssel vagy nemi erőszakkal kapcsolatos követeléseik körében, míg 27%-uk szerint vannak olyan helyzetek, amikor a nő beleegyezése nélkül is indokolt lehet a szexuális kapcsolat.³⁸

A statisztikai adatokra, a gyakorlati nehézségekre, illetve a már említett társadalmi változásokra (is) figyelemmel a kormány kitarzott amellett, hogy szükség van egyértelmű – bár eltérő tartalmú – üzenetekre a társadalom, a potenciális elkövetők és a lehetséges sértettek felé; hogy azonnali, hathatós, gyakorlati segítséget kell tudni nyújtani az áldozatoknak, s ebben a rendőrség, mint első vonalban megjelenő hatóság, szerepe kiemelt; hogy szükség van a hosszú távú megoldásokra, s nem lehet, hogy ennek gátját az áldozat rossz vagy kiszolgáltatott anyagi helyzete jelentse; hogy nyomatékkal kell fellépni a nagy társadalomra veszélyességű (erőszakos, szexuális bűncselekményt megvalósító, vagy a gyermekeket, az egyéb támogatásra szoruló személyeket támadó) elkövetőkkel szemben; hogy valamennyi – így például az egészségügyi, gyermekvédelmi, ... – ágazat jobb együttműködésére, hatékonyabb információ-áramlásra és a jelenség komplexitása okán komplex válaszokra van szükség.

A parlamenti vitában egyéb – elsősorban nem kriminálpolitikai, nagyívű szakmai, hanem - konkrét, kezelhető és feloldható elemek is kiemelésre kerültek, többek között az ügyészség túlterheltségéről, a tanácsadási létesítmények alacsony finanszírozottságáról vagy épp a fiatal felnőtt elítéltek általános büntetés-végrehajtási intézményben való elhelyezésének mellőzéséről.³⁹ A törvényt végül a

³⁶ Görgényi Ilona-Csemáné Váradi Erika: Az áldozat fogalma és a viktimizáció formái, különös tekintettel a másodlagos viktimizációra. BM-IM-ME. Miskolci Egyetem, Miskolc, 2020. 15.o.

³⁷ A nők áldozattá válásának nagyobb esélyét jól mutatja, hogy míg az összes emberölés 81%-ban férfi és 19%-ában nő az áldozat, addig a közeli partner (élettárs, házastárs) által elkövetett emberölések 82%-a nő ellen irányul. In: UNODC: Global Study on Homicide. Gender-related killing of women and girls. United Nations Office on Drugs and Crime. Vienna, 2019. p. 18.

³⁸ Shreeves: i. m.

³⁹ Parlamentskorrespondenz Nr. 943 vom 25.09.2019. Gewaltschutz: Nationalrat beschließt ÖVP-FPÖ-Gesetzespaket. (megtekintés: 2020.04.18.) Online:

https://www.parlament.gv.at/PAKT/PR/JAHR_2019/PK0943/index.shtml

javaslatnak megfelelő tartalommal fogadta el az osztrák Parlament 2019 őszén.⁴⁰

3. Az osztrák erőszak-ellenes áldozatvédelmi csomag szabályozási területei

A 2019. október 29-én az Osztrák Szövetségi Közlöny 105/2019. számában kihirdetésre került törvény felépítését tekintve külön cikkekben rögzíti az egyes jogszabályok módosításait. E jogszabály összesen 26 cikkből áll, tartalmi elemeit vizsgálva pedig megállapítható, hogy a törvény egyes cikkei – az utolsó, 26. cikk kivételével, amely a hatálybalépésről szóló rendelkezéseket tartalmazza – összesen 25, már meglévő törvény módosítását tartalmazzák. E körben érdemes tisztázni, hogy az erőszak elleni védelemről szóló törvény esetében nem egy teljesen új törvény kidolgozásáról és meghozataláról van szó, hanem a már korábban meglévő törvények módosításainak összefoglalásáról és az erőszak elleni küzdelem mechanizmusainak ezekbe történő beépítéséről.

A törvénycsomag első egységét, azaz a törvény első cikkét a *biztonsági rendőrségről szóló törvény*⁴¹ módosításai alkotják. E törvény legfontosabb újításai között szerepel az *erőszaktevő távoltartását szabályozó rendelkezések* módosítása, a távoltartás dimenziójának kibővítése az áldozat mindenkori megközelítésének tilalmával, illetve az ún. biztonságpolitikai esetkonferenciák bevezetése. A korábbi tilalmat, amely az áldozat lakóhelyére történő erőszakos belépést tilalmazta, kibővítették az áldozat megközelítésének korlátozásával; ennek megvalósulása érdekében a biztonsági rendőrségről szóló törvény 38(a) cikkét teljesen átdolgozták és újrafogalmazták. A legjelentősebb újítás, hogy a törvény az erőszaktevőnek már nem csupán a veszélyeztetett személy lakásába, hanem a lakóhely 100 méteres körzetébe való belépését tiltja⁴² csakúgy, mint – a helyszíntől függetlenül – a potenciális áldozathoz való 100 méteren belüli közeledést. Ez a szabály nagyban megkönnyíti a konkrét esetben eljáró hatóságok dolgát is, ugyanis a távoltartási végzésben már nem szükséges egyenként nevesíteni azokat a konkrét helyszíneket – munkahely, iskola, óvoda, sportpálya, stb. – , amelyeket az elkövető nem közelíthet meg, hiszen az új rendelkezés automatikusan magába foglal minden olyan helyszínt, ahol a veszélyeztetett személy tartózkodik. Ezen felül az otthonba történő erőszakos belépés és az áldozat megközelítésének tilalmáról szóló végzést hozó hatóságok munkája abban a tekintetben is egyszerűsödött, hogy a jövőben nincs szükség minden egyes esetben a konkrét megközelítési távolság meghatározására. Ez tovább könnyíti és gyorsítja a sértett otthonába való belépési és megközelítési tilalmak elrendelését, ugyanis mindezidáig kizárólag a

⁴⁰ „Zivilisatorischer Rückschritt“: i. m.

⁴¹ Sicherheitspolizeigesetz (SPG) (megtekintés: 2020.04.25.) Online:

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10005792>

⁴² Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 1. (5) ; (Änderung des Sicherheitspolizeigesetzes § 38a (1))

lakóhely, illetve a potenciális áldozat tartózkodási helye szerint illetékes hatóság rendelkezhet el a tilalmat. A törvénymódosításnak köszönhetően ettől a feltételtől a jövőben már el lehet tekinteni.

További említésre méltó változtatás, hogy bevezették az *elkövető* kifejezett *átkutatásának lehetőségét* a sértett lakásához tartozó kulcsok elkobzása érdekében. Korábban ezek csak abban az esetben voltak elvonhatóak, ha az elkövető önként, azaz saját akaratából adta le azokat, vagy ha nyilvánvaló volt, hogy a kulcsok nála vannak. Az új törvény azonban lehetővé teszi, hogy az elkövetőt átkutassák annak érdekében, hogy a lakáskulcsokat elvegyék tőle.⁴³

A *biztonsági rendőrségről szóló törvény* további fontos újítása az erőszak-elkövetőkkel való aktív foglalkozás lehetőségének megteremtése az ún. *erőszak-megelőző központokon* keresztül. A törvény 1. cikkének (3) bekezdése szerint a szövetségi belügyminiszter felhatalmazást kap arra, hogy az áldozatok védelmét segítő intézményeket szerződéses alapon megbízza az elkövetőkkel történő foglalkozással, tanácsadással, melyek célja az erőszak alkalmazásának jövőbeni elkerülése.⁴⁴ Az elkövető az intézkedés foganatosítását követő rövid időn belül köteles részt venni az adott erőszak-megelőző tanácsadáson; amennyiben ezt elmulasztja, közigazgatási szabálysértést követ el és 2500 euróig, visszaesés esetén 5000 euróig terjedő pénzbüntetéssel, illetve behajthatatlanság esetén 6 hétig terjedő (helyettesítő) szabadságvesztéssel büntetendő.⁴⁵ Az erőszak ellen kidolgozott új beavatkozások célja az erőszak lehető leggyorsabb és leghatékonyabb leküzdése, ennek érdekében az ilyen tevékenységet végző központokat speciális szabályrendszer szerint kell működtetni. Erre vonatkozóan megjegyzendő, hogy az erőszak-megelőző központok létrehozásának és megfelelő kialakításának érdekében a törvény erőszak-megelőző központokra vonatkozó része 2021. január 1-én lép majd hatályba.

A biztonsági rendőrségről szóló törvény további kiemelkedő újdonsága, hogy megalapozták a különösen magas kockázatú esetekre vonatkozó biztonsági *rendőrségi esetkonferenciák* intézményét.⁴⁶ A biztonsági hatóságok ugyanis törvény erejénél fogva kötelezettek az élet, egészség, szabadság, erkölcs, tulajdon vagy a környezet elleni veszélyes támadások megakadályozására, ha ezek elkövetésének valószínűsége fennáll. Magas kockázatú esetnek tekintendő, ha bizonyos tények alapján – így különösen előzetes veszélyes támadás esetén – feltételezhető, hogy egy adott személy olyan bíróság hatáskörébe tartozó büntetendő cselekményt fog elkövetni, amellyel más személy életét, egészségét, szabadságát vagy erkölceit sértheti, s amely egy évet meghaladó szabadságvesztéssel fenyegetett. Az esetkonferenciák célja, hogy a magas kockázatú ügyben érintett személyek és a védelmet biztosító hatóságok

⁴³ Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 1. (5) ; (Änderung des Sicherheitspolizeigesetzes § 38a (2) 2.)

⁴⁴ Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 1. (3) ; (Änderung des Sicherheitspolizeigesetzes § 25 (4))

⁴⁵ Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 1. (5) ; (Änderung des Sicherheitspolizeigesetzes § 38a (14) 3.)

⁴⁶ Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 1. (2) ; (Änderung des Sicherheitspolizeigesetzes § 22 (2))

bevonásával és köztük történő információcsere (rendőrség, potenciális áldozatok hozzátartozói) révén mielőbb biztosítani lehessen egy hatékony védelmi struktúrát az áldozat részére, és ezáltal az esetleges támadás lehetősége minimálisra csökkenjen.

Az erőszak elleni védelemről szóló törvény 2. cikke a *névváltoztatásról szóló törvény* módosításait foglalja össze. Ennek vezérgondolata, hogy a pszichológiai bántalmazás és a fizikai erőszak áldozatai számára meg kell teremteni és meg kell könnyíteni egy új élet megkezdésének lehetőségét. Bizonyos áldozatok esetében az egyetlen kiút egy teljesen új identitás létrehozása annak érdekében, hogy elkerülhető legyen a jövőbeni érintkezés az erőszakot elkövetővel. A *családnév megváltoztatása* lényegesen megkönnyítheti és gördülékenyebbé teheti az érintettek számára ezt az utat. Ezidáig azonban ez jelentős költséggel járt, mivel a törvény nem rendelkezett különleges kivételekről. Ezt az új erőszak elleni törvény pótolta: 2020. március 1-étől azok az áldozatok, akiknek testi épségére, életére törtek, szabadságjogaikban megsértették őket, szexuális erőszak áldozataivá váltak vagy önrendelkezési jogaikon esett csorba, illetékmentesen megváltoztathatják családnévüket.⁴⁷ Ezen kívül a társadalombiztosítási azonosító szám is térítésmentesen módosítható lesz a jövőben.

A törvénycsomag 3. cikke az osztrák *Polgári törvénykönyvet* módosítja, és itt található az a rendelkezés, amely kimondja, hogy a szexuális integritás és az önrendelkezés jogának megsértése miatti követelésekre vonatkozó *elévülési idő* az áldozat 18. életévének betöltésekor kezdődik.⁴⁸

A törvény 4. cikke a *Büntető törvénykönyv* változtatásait foglalja össze. A büntetőjog területén felülvizsgálták a büntetések súlyosításának lehetőségét, melynek eredményeként számos, az erőszakkal kapcsolatos bűncselekményért kiszabható büntetési tétel felső határa a kétszeresére növekedett. Az egyik jelentős változás a Büntető törvénykönyvben, hogy két bűncselekménycsoport – a büntetőkódex törvényben meghatározott Különös részi tényállásai, szándékos bűnösség mellett, illetve más, erőszakkal vagy veszélyes fenyegetéssel megvalósult bűncselekmények – esetén kibővítette a súlyosító körülmények körét.⁴⁹ További lényeges változtatás, hogy ha az elkövetőt korábban már két alkalommal szabadságvesztés-büntetésre ítélték, élet vagy testi épség, szabadság illetve a szexuális integritás és az önrendelkezési jog elleni szándékos bűncselekmény elkövetése miatt, a vele szemben kiszabható szabadságvesztés és pénzbüntetés felső határa a felével, de legfeljebb húsz évre növekszik, ha tizenkilencedik életévének betöltése után ezen jogtárgyak sérelmére ismét szándékos bűncselekményt valósít meg.⁵⁰

⁴⁷ Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 2. (1) ; (Änderung des Namensänderungsgesetzes §2 (10a))

⁴⁸ Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 3. (2) ; (Änderung des Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuchs §1494 (2))

⁴⁹ Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 4. (1) ; (Änderung des Strafgesetzbuches § 33 (2))

⁵⁰ Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 4. (3) ; (Änderung des Strafgesetzbuches §39 1a)

Az áldozatok védelmét és az erőszak megelőzését célozza az erőszakos bűncselekményekkel szemben kiszabható büntetések tételkereteinek megemlése. Így, ha egy nagykorú egy kiskorú személy sérelmére a szándékos bűncselekményt erőszakkal vagy veszélyes fenyegetéssel követte el, akkor a bűncselekmény törvényi büntetési tétele a következőképpen változik:

- (1) az egy évig terjedő szabadságvesztés, illetve azzal való fenyegetés vagy a pénzbüntetés helyébe 2 hónaptól egy évig terjedő szabadságvesztés lép,
- (2) az egy évet meghaladó szabadságvesztés helyébe egy legalább 3 hónapig terjedő szabadságvesztés lép,
- (3) egy legalább 6 hónappal fenyegetett szabadságvesztés helyébe egy legalább egy évig terjedő szabadságvesztés lép,
- (4) egy legalább egy évig terjedő szabadságvesztés helyébe legalább két évig tartó szabadságvesztés lép.⁵¹

A sértett beleegyezésének köréből – elsősorban a különös támogatást igénylő áldozatokra figyelemmel – kizárásra került az az esetkör, amikor a sértett a genitáliák megcsonkításához vagy olyan sérülés okozásához járul hozzá, amely a nemi érzés tartós korlátozásával jár.⁵²

Ezen felül szigorították a foglalkozástól eltiltás szabályait.⁵³ Ha az elkövető kiskorú szexuális integritása és önrendelkezési joga elleni bűncselekményt követett el, és a bűncselekmény elkövetésének időpontjában olyan egyesületben vagy más intézményben állt alkalmazásban vagy folytatott tevékenységet vagy szándékában állt ezt tenni, mely felölelte a kiskorúak nevelését, oktatását, felügyeletét, vagy egyéb intenzív kapcsolatot ápolt a kiskorúakkal, egy évtől öt évig terjedő időtartamban kell ezen vagy más hasonló tevékenység gyakorlásától eltiltani, feltéve, hogy fennáll annak veszélye, hogy az elkövető e tevékenységének felhasználásával további ilyen bűncselekményt követ el.

Az 5. cikkel a *fiatalkorúak bíróságáról szóló törvény (Jugendgerichtsgesetz – JGG)* rendelkezései változnak. Abban az esetben, ha a fiatal felnőtt elkövető az élet, testi épség, a szabadság, a szexuális integritás vagy önrendelkezési jog elleni bűncselekményt követett el, vagy ha bűnszervezet vagy terrorista csoport tagjaként történt a jogsértő magatartás tanúsítása, feltéve, hogy a büntetési tétel felső határa legalább öt évig terjedő szabadságvesztés, a *büntetés kiszabásakor* nem a fiatalkorúakra vonatkozó speciális, hanem az *általános rendelkezések* az irányadók; az így kiszabható büntetés azonban nem lehet több mint 20 év.⁵⁴

A 6. cikk a *büntető eljárásjogi* kérdéseket öleli fel. Ezek közül az egyik legjelentősebb, hogy a *különösen sebezhető áldozatok* körét kibővítették azon áldozatokkal, akiknek szexuális integritása és önrendelkezéséhez való joga megsérült, továbbá azon személyek körével, akik javára az otthonukba való belépési és megközelítési tilalmat rendelték el.⁵⁵ Ezen áldozati körnek joga van arra, hogy különös sebezhetőségük a leghamarabb megítélésre, értékelésre

⁵¹ Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 4. (5) ; (Änderung des Strafgesetzbuches § 39a (2))

⁵² Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 4. (8) ; (Änderung des Strafgesetzbuches § 85 (2a))

⁵³ Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 4. (16) ; (Änderung des Strafgesetzbuches § 220b)

⁵⁴ Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 5. (1) ; (Änderung des Jugendgerichtsgesetzes 1988. §19 (4))

⁵⁵ Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 6. (3) ; (Änderung des Strafprozessordnung 1975 § (66a))

kerüljön. A sértettek különös sebezhetősége életkorukon, mentális és egészségi állapotukon, valamint a bűncselekmény típusán vagy sajátos körülményein alapul. A büntetőeljárásról szóló kódexben történt kisebb módosítások elsősorban az áldozatok jogvédelmének előmozdítása érdekében születtek.

Az erőszak-ellenes áldozatvédelmi csomag legfontosabb újításait kétségkívül a fent érintett biztonsági rendőrségről szóló törvény és a Büntető törvénykönyv tartalmazzák. Az eddig említett lényeges változásokon túl még jónéhány törvény módosítását tartalmazza az erőszak elleni védelemről szóló törvénycsomag. Megemlítendő például, hogy kibővítették a követés (*Stalking*) tényállását, amely mostantól arra az esetre is vonatkozik, amikor az áldozat hozzájárulása nélkül osztanak meg személyes tényeket, képeket az áldozatról, az életének személyes területeiről. Ezen kívül kibővítették a tevékenységtől való eltiltás hatályát is, a jövőben nem csak a szexuális bűncselekményt elkövetőket lehet eltiltani bizonyos tevékenységek végzésétől, hanem azokat az elkövetőket is, akik más élete, testi épsége, szabadsága ellen követtek el olyan bűncselekményt, amely bűncselekmény miatt a kiszabható börtönbüntetés időtartama meghaladja az egy évet. A tevékenységek tilalmáról szóló új szabályozásnak köszönhetően a *bűnügyi nyilvántartási törvény*⁵⁶ egyes rendelkezéseit is módosították. Az *ideiglenes intézkedések rendszerét* is átdolgozták annak érdekében, hogy az internetes zaklatást is beépítsék azon tényállások közé, amelyek miatt ezek fogatosíthatóak.⁵⁷

4. Az erőszak áldozatainak fokozottabb védelme az egészségügyi ágazati szabályok módosítása révén

Az erőszak elleni védelemről szóló törvénycsomag kidolgozásával egységesítették az egészségügyi szakmákban tevékenykedő alkalmazottakra vonatkozó értesítési és jelentési kötelezettségeket az egyes bűncselekmények megalapozott gyanúja esetén, következésképpen egy sor új rendelkezés került az egészségügyi szakmákat és egészségügyi dolgozók munkavégzését szabályozó jogszabályokba.

Ilyen újítás például, hogy az orvosok mentesülnek titoktartási kötelezettségük alól abban az esetben, ha a titoktartási kötelezettség megszegése a gyermek vagy fiatalkorú érdekét szolgálja és a titok nyilvánosságra hozatala szükséges a bűncselekmény gyanújának tisztázása érdekében, továbbá az a gyermek vagy a fiatalkorú személy védelmét szolgálja.

A legtöbb egészségügyi jogszabályt módosító rendelkezés bejelentési kötelezettséget ír elő, amely kötelezettség ezentúl minden, az egészségügyi szakmában tevékenykedő alkalmazott alapkötelezettségévé válik.

Az orvos köteles értesíteni a bűnügyi rendőrséget vagy az ügyészséget abban az esetben, ha szakmai tevékenysége során olyan esettel találkozik, amelyben megalapozottan feltételezhető, hogy gyermeket vagy fiatalkorút erőszakot alkalmazva bántalmaztak, kínoztak, elhanyagoltak vagy szexuálisan bántalmaztak,

⁵⁶ Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 7. ; (Änderung des Strafregistergesetzes 1968)

⁵⁷ Prunner, Marina: Mehr Schutz für Opfer, In: *Öffentliche Sicherheit* 2020/1-2 S. 92-93.

továbbá, ha cselekvőképtelen vagy döntésképtelen, beteg vagy bármely más okból védtelen felnőtt személyt bántalmaztak, elhanyagoltak vagy szexuálisan bántalmaztak.⁵⁸ E bejelentési kötelezettség nem csupán az orvosokra vonatkozik, hanem minden személyre, aki az egészségügyi szakmában tevékenykedik. Az említett bejelentési kötelezettséget átvezették az egészségügyi dolgozókról és ápolókról szóló törvénybe, a szülésznőkről szóló törvénybe, a kardio-technikusokról szóló törvénybe, a paramedicinális szolgáltatásokról szóló törvénybe, az orvosi asszisztensekről szóló törvénybe, a masszőrökről és gyógy-masszőrökről szóló törvénybe, a mentőszolgálatról szóló törvénybe, a fogorvosokról szóló törvénybe, a pszichológusokról szóló törvénybe, a pszichiáterekről szóló törvénybe, hovatovább, a zeneterápiáról szóló törvénybe is. A tény, hogy a bejelentési kötelezettség az egészségügyben dolgozókra vonatkozó törvények mindegyikébe átültetésre került, mindenképpen azt a célt szolgálja, hogy a bántalmazás lehetőleg minél szélesebb körben észlelhető legyen, és a bejelentési kötelezettség által az illetékes hatóság minél gyorsabban tudomást szerezzen arról, és biztosítani tudja a sértett számára a megfelelő védelmet, az elkövetőt pedig felelősségre vonják.

A gyermekek és fiatalok jólétéről szóló szövetségi törvény is gazdagodott egy új rendelkezéssel, amely szintén bejelentési kötelezettséget keletkeztet, mégpedig a kórházak számára. Ha a gyermek születéséhez vagy a szüléshez kapcsolódó kórházi szakmai tevékenység során felmerül annak a megalapozott gyanúja, hogy az újszülött, akinek anyja korábban már női nemiszerv megcsonkításának áldozata volt, különösen veszélyeztetve van és a gyermeket érintő veszélyt más módon nem lehet megakadályozni, a kórháznak haladéktalanul írásban értesítenie kell a helyi gyermek és ifjúsági jóléért felelős hivatalt, amely megteszi a szükséges intézkedéseket az ügyben.⁵⁹

Az új osztrák erőszak-ellenes áldozatvédelmi csomag alapvetően pozitív fogadtatásban részesült, azonban a törvény témaköreinek terjedelme a pozitív bírálat mellett teret adott számos kritikai megfogalmazásnak is. Egyes vélemények szerint az egészségügyi dolgozókra rótt bejelentési kötelezettség az erőszak elterjedésének kockázatát hordozza magában, hiszen egyrészt a potenciális erőszaktevőket visszatartja a pszichoterapeutájukkal való őszinte beszélgetésektől, másrészt megakadályozhatja az erőszak áldozatait is abban, hogy szakembertől diszkréten pszichológiai segítséget kérjenek az átélt erőszakos cselekményeket követően.

5. Az erőszak elleni védelem Magyarországon

Noha a magyar jogban nem létezik az osztrák *Gewaltschutzgesetz*-hez hasonló átfogó megoldásokat kínáló törvénycsomag, az erőszak elleni védelem az osztrák módszertől eltérően ugyan, de a magyar jogban is megvalósul. Az osztrák erőszak-elleni áldozatvédelmi normák megfelelőjét nehéz a magyar jogban megtalálni,

⁵⁸ Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 11. (2); (Änderung des Ärztegesetzes 1998. § 54.)

⁵⁹ Gewaltschutzgesetz 2019. Art. 25 (1); (Änderung des Bundes-Kinder-und Jugendhilfegesetz 2013. §37.)

hiszen a bemutatott osztrák szabályokat kifejezetten úgy alkották meg, hogy azok célzottan az erőszak-elleni védelemre irányulnak, így ez a szabályozási koncepció, továbbá a törvénycsomag rendelkezéseinek többsége mintegy osztrák nemzeti-jogi sajátosságnak minősül. Megkísérelve az osztrák törvénycsomag magyar megfelelőinek kiaknázását, elsősorban a Btk.-ra érdemes utalni. E körben azonban szükséges megemlíteni, hogy büntetőjogunkban törvényi erőszak fogalmat nem találunk. „*A jogelmélet a Különös részi erőszakot, mint elkövetési módot az Általános részi kényszerrel, a testre gyakorolt, vagyis fizikai kényszerítéssel kapcsolja össze, amely a kényszerítő és a kényszerített közötti, a kényszerítő akaratának a kényszerített magatartásában való megnyilvánulását eredményező viszony.*”⁶⁰ E megállapításból kitűnik, hogy a magyar szabályozás megalkotása nem az osztrák *Gewaltschutzpaket* értelmében vett erőszak-elleni védelem koncepciója nyomán történt, sokkal inkább általános jelleggel rögzíti a kényszerítés lényegi elemeit, a kényszerítő és a kényszerített közötti viszonyt, legyen szó ember vagy dolog ellen elkövetett erőszakról/kényszerről. Mindazonáltal érdemes megjegyezni, hogy a 2012. évi C. törvénnyel újrakodifikált Büntető Törvénykönyv egyik legnagyobb változtatása, a nemi bűncselekményeket magába foglaló XIX. Fejezet.⁶¹ E fejezet a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekményekkel foglalkozik, s az itt megjelenő valamennyi tényállás az erőszak/kényszerítés valamilyen formáját nevesíti. A hatályos magyar Btk. XIX. Fejezetének II. Címe a nemi erkölcs elleni bűncselekmények körében tíz olyan törvényi tényállást rögzít, melyek esetében büntetőjogi szankció alkalmazandó. Az e körben szabályozott bűncselekmények a nemi élet szabadságát, a nemi kapcsolatok társadalmilag elfogadott rendjét és az ifjúság egészséges szexuális fejlődését sértő vagy veszélyeztető deliktumokat tartalmazzák (szexuális kényszerítés⁶², szexuális erőszak⁶³, szexuális visszaélés⁶⁴, vérfertőzés⁶⁵, kerítés⁶⁶, prostitúció elősegítése⁶⁷, kitarottság⁶⁸, gyermekprostitúció kihasználása⁶⁹, szeméremsértés⁷⁰). A Btk. rendelkezései alapján nem csupán a fizikai erőszak szankcionálható, hanem azon esetekben is büntethető a delikvens, ha megalázza, súlyos nélkülözésnek teszi ki a sértettet, vagy a sértett emberi méltóságát súlyosan sértő erőszakos magatartást tanúsít, továbbá, ha gazdaságilag el akarja lehetetleníteni hozzátartozóját.

⁶⁰ László Balázs: Erőszak, erőszakos magatartás, személy elleni erőszakos cselekmény – értelmezési kérdések a csekély súlyú, tömegesen előforduló bűncselekmények körében. In: *Büntetőjogi Szemle* 2018/1. 48-54.o.

⁶¹ Lásd Btk. XIX. fejezet

⁶² Btk. 196.§

⁶³ Btk. 197.§

⁶⁴ Btk. 198§

⁶⁵ Btk. 199.§

⁶⁶ Btk. 200.§

⁶⁷ Btk. 201.§

⁶⁸ Btk. 202.§

⁶⁹ Btk. 203.§

⁷⁰ Btk. 205.§

A magyar erőszak elleni védelmi szabályozás kontextusában szintén érdemes megemlíteni, hogy 2008. január elsejétől megjelent a zaklatás⁷¹ büntetőjogi törvényi tényállása. A rendelkezés célja a magánélet háborítatlanságának védelme – akár az állami büntetőhatalom eszközeinek alkalmazásával. A rendelkezés alapján a zaklató abban az esetben büntethető, ha abból a célból háborgatja, zaklatja áldozatát, hogy őt megfélemlítse vagy a mindennapjaiba beavatkozzon. A zaklatás minősített esete valósul meg, ha az elkövető a cselekményt a volt házastársa, volt bejegyzett élettársa vagy volt élettársa, illetve, ha a nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére követi el.

A Btk.-ban a *kapcsolati erőszak*⁷² tényállása is megtalálható. A kapcsolati erőszak tényállás az együttélők egyenlőségének elvére épül. A törvényi tényállásban megnevezett speciális alanyokon kívül a bűncselekmény megvalósulásához a sértett és az elkövető együttélésére, mint további feltétel meglétére is szükség van. A bűncselekmény megállapításához az elkövetőnek és a sértettnek nem szükséges az elkövetéskor is együtt élniük, elég, ha korábban együtt éltek, továbbá a rendszeresen megvalósuló elkövetés is része ezen tényállásnak.⁷³

Az osztrák szabályozás nyomán összehasonlító jelleggel érdemes megemlíteni a 2009. évi LXXII. törvényt a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról. A törvény szerint a Ptk.-ban meghatározott közeli hozzátartozó és hozzátartozó, valamint a volt házastárs, a volt élettárs, a bejegyzett élettárs, a volt bejegyzett élettárs, a gondnok, a gondnokolt, a gyám és a gyámolt sérelmére elkövetett erőszak miatt van helye a távoltartásnak.

A törvény megalkotásának oka, hogy nyilvánvalóvá vált egy olyan intézmény bevezetésének a szükségessége, amely azonnali segítség nyújtását teszi lehetővé az áldozat számára. A törvény különbséget tesz *ideiglenes megelőző és megelőző távoltartás* között. Ezen intézmények ideiglenesen korlátozzák az erőszaktevő tartózkodási szabadságát és szülői felügyeleti jogainak gyakorlását.

Az ideiglenes megelőző távoltartást a rendőrség a helyszínen hozza meg az erőszak észlelése esetén hivatalból, illetve a bántalmazott vagy a bántalmazott hozzátartozójának bejelentése alapján. A rendőrség az ideiglenes megelőző távoltartást⁷⁴ 72 órára rendeli el, és automatikusan küldi tovább az illetékes járásbíróhoz, ahol egyidejűleg kezdeményezi a megelőző távoltartás elrendelését. A megelőző távoltartást a bíróság polgári nemperes eljárásban rendeli el, legfeljebb harminc napra. A megelőző távoltartást a bíróság akkor rendeli el, ha az eset összes körülményének figyelembevételével indokoltnak tartja az intézkedés meghozatalát. Az a személy, akivel szemben ideiglenes megelőző távoltartást rendeltek el, köteles a bántalmazottal közösen lakott lakást elhagyni, és oda a határozatban meghatározott ideig nem térhet vissza, továbbá köteles magát távol tartani a bántalmazottól, és a határozatban megjelölt más személytől,

⁷¹ Btk. 222.§

⁷² Btk. 212/A.§

⁷³ A tényállás bírói gyakorlatához lásd: Béda Anikó-Garai Renáta: A kapcsolati erőszak elmúlt 6 éve – avagy egy novum hatása és joggyakorlata. In: *Ügyészégi Szemle* 2019/2. 6-25.o.

⁷⁴ 2009. évi LXXII. törvény a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról 6.§

valamint kerülnie kell a bántalmazottal való bármilyen formában történő érintkezést. Ugyanakkor erre vonatkozóan szükséges lefektetni, hogy a bántalmazó a bántalmazottal közösen lakott lakás elhagyására csak akkor köteles, ha a bántalmazott a közös gyereket ott neveli, vagy a szívésségi lakáshasználaton túli jogcíme van az ottlakásra. Ezzel ellentétben „(A) magyar rendszer számára példaként állított osztrák rendszerben a távoltartás arra tekintet nélkül rendelhető el, hogy ki, milyen jogcímen tartózkodik az adott lakásban. Lehetőség van például kifejezetten a lakótárssal szemben védelmet kérni, aki jöllehet rendelkezne lakásban való tartózkodáshoz szükséges jogcímmel, azonban a bíróság határozata meghatározott időre felülírja azt. Ugyanez igaz akár a lakás tulajdonosával szemben is, amennyiben a bírósági határozat hatálya alá kerül.”⁷⁵

Ugyancsak érdemes megemlíteni a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényt, azaz a gyermekvédelmi törvényt, amely a családon belüli erőszak áldozatává váló gyermekekre vonatkozik. A törvény megállapítja azokat a szabályokat, amelyek szerint az állam, a helyi önkormányzatok, valamint a gyermekek védelmét ellátó egyéb szervek meghatározott intézkedésekkel segítséget nyújtanak a családon belüli erőszak áldozatává vált gyermek részére, továbbá gondoskodnak a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzéséről és megszüntetéséről, a hiányzó szülői gondoskodás pótlásáról, illetve segítik a gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatal felnőttek társadalmi beilleszkedését.⁷⁶

A továbbiakban érdemes néhány szót ejteni azokról az intézményekről, amelyek segítséget, menedéket nyújtanak a bántalmazottak részére, illetve az erőszak áldozatainak reszocializációját hivatottak elősegíteni. E körben ki kell térni a Kormány 1645/2019 (XI. 19.) számú határozatára, melyet az áldozatsegítés rendszerének további fejlesztése, az áldozati jogok szélesebb körű érvényesülése és az áldozatsegítés hatékonyabb megvalósítása és elősegítése jegyében hozott meg, és amelyben az áldozatsegítő központok országos hálózatának létrehozásáról döntött. E rendszer kiépítésének határidejét 2025. december 31-re tűzte ki. Az Igazságügyi Minisztérium már korábban is hozott létre Áldozatsegítő Központokat, melyeknek preventív célkitűzéseik vannak. Ehhez kapcsolódóan említésre méltó a *bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítéséről* szóló 2005. évi CXXXV. törvény, amely a bűncselekményt elszenvedett és emiatt életminőségükben veszélybe került személyek társadalmi, erkölcsi és anyagi sérelmei enyhítésére tartalmaz rendelkezéseket.

A *bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítéséről* szóló 2005. évi CXXXV. törvény preambulumbekzdése alapján, a jogszabályi környezet megalkotásának célja, hogy a bűncselekményt elszenvedett és emiatt életminőségükben veszélybe került személyek társadalmi, erkölcsi és anyagi sérelmei enyhüljenek. A vonatkozó jogszabályi rendelkezés nem csupán anyagi kárenyhítést tesz lehetővé, hanem érzelmi támasz lehetőségét is biztosítja az

⁷⁵ Tóth Andrea Noémi: A távoltartás anomáliáinak polgári jogi vetületei. In: *Jogelméleti Szemle* 2013/2 6-8.o.

⁷⁶ Domokos Andrea (szerk.): *A családon belüli erőszak büntetőjogi és társadalmi megítélése*. KGRE ÁJK, Budapest, 2017. 54. o.

áldozatsegítési szolgáltatások keretein belül, melyek az alábbiak: érdekérvényesítés elősegítése, azonnali pénzügyi segítség, áldozati státusz igazolása, tanúgondozás, védett szálláshely biztosítása.

Az áldozatsegítő szolgálat által nyújtott támogatások térítésmentesen vehetők igénybe a szolgálathoz forduló állampolgárok részére. Az intézmény fedezi az áldozat lakhatással, ruházkodással, ételmezzel és utazással kapcsolatos, valamint a gyógyászati és kegyeleti jellegű rendkívüli kiadásait akkor, ha a bűncselekmény vagy a tulajdon elleni szabálysértés következtében az áldozat ezen kiadások megfizetésére önerőből nem képes.

Amint az a fentiekben említésre került, az osztrák erőszak-ellenes védelmi csomag meghatározó része vonatkozik az egészségügyi és kapcsolódó szakmák dolgozóinak bejelentési kötelezettségére arra az esetre, ha felmerül a gyanúja annak, hogy a páciens erőszak áldozata volt. A magyar jogban e témakörben az Emberi Erőforrások Minisztériumának szakmai irányelvét kell megemlíteni, az egészségügyi ellátók feladatairól gyermekek bántalmazásnak, elhanyagolásának gyanúja esetén.⁷⁷ Bántalmazás és elhanyagolás esetén az egészségügyi ágazat szereplőinek feladatköre Magyarországon is kiterjed további intézkedések megtételére. Az irányelv célja mindenekelőtt az, hogy a szakemberek felismerjék a bántalmazásokat, elhanyagolásokat. Másfelől az irányelv a társszakmák módszertanához kapcsolódva hozzájárul az egységes definíciók és szemlélet kialakításához, a tevékenységek harmonizálásához, az érintett társszakmákkal (szociális szféra, pedagógusok, bölcsődei gondozók, gyámhatóság, rendőrség, bíróság stb.) való együttműködés javítása érdekében.⁷⁸

6. Összegzés

Ausztriában az erőszak-ellenes áldozatvédelmi csomag hatálybalépésével jelentős reform valósult meg az erőszak elleni küzdelem és az áldozatok védelmének hatékonyabb megvalósítása érdekében. A téma összetettségéről és számos jogterületbe való beépítésének szükségességéről a törvény struktúrája tanúskodik, amely összesen 25 jogszabályt módosít. Kodifikálása során átfogóan értékelték mindazokat a körülményeket, amelyek okot adhatnak az erőszak elleni küzdelem és az áldozatvédelem témakörében kidolgozandó új szabályokra. Azon túl, hogy az erőszakkal összefüggő bűncselekményeket a jövőben szigorúbban szankcionálják, hangsúlyt fektettek arra is, hogy lehetőleg minél több áldozat kaphasson segítséget. Ez utóbbit az erőszakos bűncselekmények bejelentésének széles körre kiterjesztett kötelezettségének előírásával valósították meg. Az áldozatok kiszolgáltatott helyzete mély ismeretének remek példája a névváltoztatás ingyenessé tétele az olyan szélsőséges esetekben, ahol az erőszaktevő elől való elrejtőzés egyedüli lehetősége egy teljesen új identitás létrehozása. Az új törvény

⁷⁷ 2016. EüK. 9. szám EMMI Szakmai Irányelv. (megtekintés: 2020.04.16.) Online: https://www.hbcs.hu/uploads/jogszabaly/2339/fajlok/EEM_szakami_iranyelve.pdf

⁷⁸ Lásd a 2016. EüK. 9. szám EMMI szakmai irányelv 5. pontját (*Felhasználói célcsoport és a felhasználás célja*)

hatékony megoldásokat fogalmaz meg mind az erőszak leküzdése, mind pedig az áldozatok védelme kapcsán, éppen ezért komplex megközelítésében, szellemiségében vagy egyes jogintézményeiben példaként szolgálhat egy esetleges jövőbeni, hasonló célkitűzéseken alapuló magyar szabályozás kidolgozása során.

Bár – a nemzetközi dokumentumokban foglaltakra is figyelemmel – rögzíthető, hogy számos elemében és megoldásával hazánk is garantálja az áldozatok védelmét, azonban az osztrák áldozatvédelmi csomag olyan – a fentiek során bemutatott – részletmegoldásokat is tartalmaz, amelyek átültetése megfontolás tárgyát képezheti.

Mindazonáltal az erőszak-ellenes törvény előkészítése és elfogadása jól mutatja, hogy még egy olyan ország esetén is, melynek magas színvonalú áldozatvédelmi politikája és jogszabályi környezete, kimunkált intézményi és eszközrendszere, kellő tapasztalata és jó szakembergárdája van, milyen éles, intenzív és személyeskedéstől sem mentes vita⁷⁹ előzi meg és kíséri egy olyan kérdésben a döntéshozatalt, amelyet egyébként minden szereplő támogat, és amelynek céljával mindenki egyetért. Az elfogadott jogszabály számtalan előremutató, jó megoldást tartalmaz – mindannak ellenére, hogy szakmai berkekben támogatottsága alacsony. Így például az osztrák Bírák Egyesületének vezetője, Sabine Matejka a csomagot a „jog és rend” kriminálpolitikai irányzat megtestesüléseként írta le („Ausdruck einer gewissen Law-and-Order-Politik”)⁸⁰, míg az ügyvédi testületen túl a gyermekvédelem is megfogalmazta a maga kifogásait⁸¹.

A konkrét szabályozási elemek kapcsán egymásnak feszülnek a célok és az eszközök. Kiemelten fontos a látencia visszaszorítása és a jogellenes magatartás bizonyíthatóságának megteremtése, azonban kérdés, hogy erre biztosan az a pszichológus szakember a legalkalmasabb alany-e, akinek munkája az ügyfél – esetünkben a nehezen megnyíló gyermekáldozat - bizalmára épül, így a számára előírt feljelentési és tanúskodási kötelezettség betartása komoly bizalmi vákuumot generálhat. Nem vitathatóan a fiatal felnőttek felülreprezentáltak az erőszak-cselekmények elkövetői körében, de biztos, hogy a pszichés, stb. sajátosságait figyelembe venni nem vagy csak kevésbé kész és alkalmas felnőttbíróóság általános szabályokon alapuló szigorúbb büntetéskiszabása segít jobban megértetni vele magatartása következményeit, vagy egy agresszió-ellenes tréning, a pártfogó felügyelő támogató jelenléte és a megbélyegző hatás elkerülése?

Bár naivitás lenne azt feltételezni, hogy a törvénycsomaggal kapcsolatos megnyilatkozások mögött minden esetben szakmai meggyőződés állt, s a

⁷⁹ Institut für Ehe und Familie: *AT / Politik: Heftige Kritik am beschlossenen Gewaltschutzpaket*. 08.10.2019. IEF (megtekintés: 2020.04.25.) Online: <https://www.ief.at/kritik-am-beschlossenen-gewaltschutzpaket/>

⁸⁰ Justiz und Opferschützer gegen geplantes Gewaltschutzpaket. 15.09.2019. Vienna Online (megtekintés: 2020.04.25.) Online: <https://www.vienna.at/gewaltschutz-justiz-und-opferschuetzer-gegen-novelle/6351556>

⁸¹ Bundesverband Österreichischer Kinderschutzzentren: *Anzeigepflicht bedroht das Kindeswohl*. 23. September 2019. APA (megtekintés: 2020.04.25.) Online: https://www.ots.at/presseaussendung/OTS_20190923_OTS0008/anzeigepflicht-bedroht-das-kindeswohl?utm_source=2019-09-23&utm_medium=email&utm_content=html&utm_campaign=mailboeinzel

törésvonalak kialakulásában a politikai hovatartozásnak nem volt (és nincs) szerepe, ugyanakkor tény, hogy a jogszabály az áldozatok védelmének három pillére – azaz a rendőrség, az igazságszolgáltatás és a nem kormányzati szervezetek – közül mindhárom irányába nyitni szándékozott, szerepüket megerősítve. „Úgy gondolom,” – nyilatkozta az előkészítésben részt vett volt büntetőbíró – „hogya ez a három személy képes egymással kölcsönhatásba lépni, annak ellenére, hogy a különböző perspektívák miatt gyakran heves viták folynak közöttük, ott vannak igazán jó törvények.”⁸²

Erre az együttműködésre pedig szükség van. Az erőszakos magatartások, különösen a nők elleni családon belüli erőszak, komoly pszichés, fizikai, egészségügyi, anyagi, stb. direkt és indirekt következményekkel jár – s e tekintetben annak sincs jelentősége, hogy ez a család a hagyományos értelemben vett heteroszexuális kapcsolaton alapszik-e, avagy azonos nemű partnerekből áll. Korábbi kutatások⁸³ szerint a leszbikus párok esetében a nők 20-30 %-a tett feljelentést családon belüli – intim partner elleni – erőszak miatt. Más minták a nők 41%-os azonos nemű partner-abúzus tapasztaláról számoltak be. Ez azonban, jellegét tekintve, eltér a heteroszexuális bántalmazási formáktól, amennyiben szexuális erőszak viszonylag ritkán fordul elő, szemben például az érzelmi, pszichés bántalmazással. Ez elsősorban a leszbikus partnerek aktív tagja által kerül elkövetésre, s a passzívabb fél lesz annak tipikus elszenvedője.

A jelenséggel foglalkozó újabb kutatások elemzése⁸⁴ kapcsán arra a megállapításra jutottak, hogy a partnerbántalmazás heteroszexuális kérdésre – pontosabban a „férfi bántalmaz nőt”-sémára – való leegyszerűsítése komoly akadályát jelenti a bántalmazó leszbikus / homoszexuális kapcsolatok áldozataival való érdemi foglalkozásnak.⁸⁵ (Ez éles ellentétben látszik állni a korábban, a törvényjavaslat kritikája kapcsán ismertetett szakmai álláspontokkal, melyek a partnerbántalmazás e formáját nevesítik, annak okát a patriarchális társadalmi berendezkedésben, a férfi hatalmi helyzetében gyökereztetve. („A családon belüli erőszak a patriarchális rendszerekből származik ... A patriarchális rendszerek a férfit nemére tekintettel a nő vagy az egész család felé helyezik”; „A szakértők egyetértenek: a nők elleni erőszak nem kulturális probléma, hanem a férfiak és a

⁸² Gewaltschutzpaket: "Polizeigesetz" oder "Meilenstein"? 16.11.2019. Wiener Zeitung. (megtekintés: 2020.04.25.) Online: <https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/politik/oesterreich/2038288-Gewaltschutzpaket-Polizeigesetz-oder-Meilenstein.html>

⁸³ A kutatásokat és eredményeiket ismerteti: Kerekes Viktória: Partnerbántalmazás az azonos nemű női párok optikájából. In: P. Szabó Béla - Szemesi Sándor (szerk.): *Profectus in Litteris III.* Lícium-Art Kiadó, Debrecen, 2011. 133-134.o.

⁸⁴ Rollè, Luca-Giulia Giardina-Angela M. Caldarera-Eva Gerino-Piera Brustia: When Intimate Partner Violence Meets Same Sex Couples: A Review of Same Sex Intimate Partner Violence. In: *Frontiers in Psychology* 2019/10 p. 1706., valamint 2018/9 p.1506.

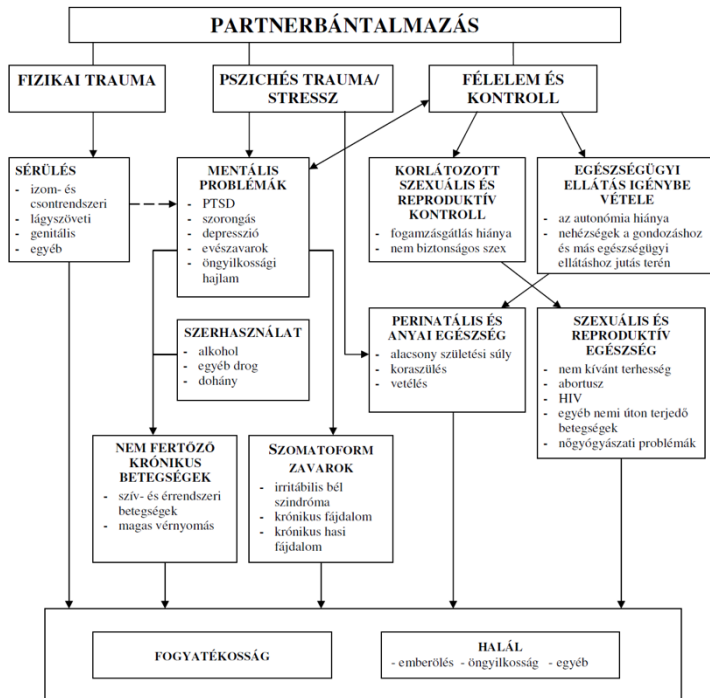
⁸⁵ Shwayder, Maya: A Same-Sex Domestic Violence Epidemic Is Silent. Typical framing of partner abuse as a heterosexual issue - with men abusing women - does a disservice to victims in abusive homosexual relationships.

November 2013. *The Atlantic* (megtekintés: 2020.04.25.) Online:

<https://www.theatlantic.com/health/archive/2013/11/a-same-sex-domestic-violence-epidemic-is-silent/281131/>

nők közötti hatalmi egyenlőtlenséghez kapcsolódik⁸⁶⁾

Tény, hogy a partnerbántalmazás – formájától függően – komoly egészségügyi kockázatokkal jár⁸⁷ – de ezen túl a rendőrség, az igazságszolgáltatás, a munkahely, a szociális támogató rendszer, stb. területén is változásokat generál.

A bűnözéssel – így az erőszakos bűnözéssel – szembeni fellépés nem csak emberi jogi, közbiztonsági, szakmai, erkölcsi, egészségügyi, társadalmi, stb. szempontok miatt fontos, de komoly gazdasági hatása is van. A nők elleni erőszak nem csak az egyénre, de a társadalom egészére is komoly terhet ró; „csupán” a családon belüli erőszak évente 16 milliárd euró költséget generál az Unióban, míg más tanulmányok szerint a nők elleni erőszak éves költségterhe (rendészeti, jogi, egészségügyi, munkaerőpiaci, szociális támogatási, ... közvetlen, illetve például a családon belüli erőszak szemtanúiként felnövő gyermekek egyéb ellátása okán közvetett) 2011-ben már meghaladta a 228 milliárd eurót. Számítás igazolta azt is, hogy minden egyes, a családon belüli erőszak megelőzésére elköltött euróval 87

⁸⁶⁾ Experten sind sich einig: Gewalt gegen Frauen ist kein kulturelles Problem, sondern hat mit der Machtungleichheit zwischen Männern und Frauen zu tun. "Gewalt in der Familie entsteht aufgrund von patriarchalen Systemen – die gibt es überall auf der Welt. Patriarchale Systeme stellen den Mann kraft seines Geschlechts über die Frau oder über die Familie, das ist die Idee". In: Leistner: i. m.

⁸⁷⁾ „A partnerbántalmazásnak ... számos egészségügyi következménye lehet, melyek közül akár egyszerre több is jelentkezhet, illetve egyesek létrejötte hozzájárulhat mások kialakulásához is.” A WHO erre vonatkozó összefüggéseit szemlélteti Gilányi: i. m. 94. o.

euró takarítható meg a fenti járulékos költségekből.⁸⁸

Ausztriára vonatkozóan ez az összeg 78,357.200.-euró/év, amely magában foglalja a rendészeti, igazságszolgáltatási, munkahelyi, szociális-támogatási, egészségügyi költségeket csakúgy, mint az egyéb – az erőszakot megélt nőt illetve gyermekét – érintő közvetlen és közvetett kiadásokat (pl.: iskolai beilleszkedési problémák⁸⁹ az állandó otthoni feszültség és pszichés nyomás miatt, erre figyelemmel speciális szakemberek bevonása).⁹⁰

Az osztrák erőszak-ellenes törvénycsomag komplex eszközrendszerével, az intézmények közötti interakciók és együttműködések erősítésével, nem utolsósorban az eltérő jogterületek széles körének bevonásával egyszerre kíván lehetőséget biztosítani az érdemi, valós és gyors, valamint a hosszútávú megoldásokra is. E pragmatikus megközelítésmóddal pedig jó például szolgálhat valamennyi ország számára.

---

⁸⁸ Gewalt gegen Frauen in Europa: i. m.

⁸⁹ Lloyd, Michele: Domestic Violence and education: Examining the Impact of Domestic Violence on Young Children, Children, and Young People and the Potential Role of Schools. In: Rollé, Luca-Ramon Shulamit-Brustia Piera: *New Perspectives on Domestic Violence: from Research to Intervention*. Frontiers Media, Lausanne, 2019. pp.149-159.

⁹⁰ Haller, Birgitt-Evelyn Dawid: *Kosten häuslicher Gewalt in Österreich*. Institute für Konflikt Forschung, Wien, 2006. S. 40